

VRAAG EN ANTWOORD

De Heer **Jos Wieërs** (Evergem) doet een beroep op onze lezers voor het volgend probleem

"H. Revis uit Den Haag (Nld.) is al geruime tijd op zoek naar de ligging van de *Gasthuislaan* in Gent. Hij is in deze straat geïnteresseerd omdat zijn betovergrootvader daar rond 1880 woonachtig was. Hij was agent van politie. Noch bij een bezoek aan Gent, noch bij raadpleging van enkele gidsen van de stad heeft H. Revis deze straat kunnen lokaliseren. Wellicht is dit te wijten aan stadsvernieuwing of -sanering. Kan iemand aangeven waar H. Revis deze straat moet zoeken. Als men hem tevens een schets, plattegrond of foto zou kunnen verschaffen, zou hij U zeer erkentelijk zijn".

De Heer **Richard Verbanck** (Bredene) stelt de volgende vraag :

Graag zou ik wat meer willen vernemen over de betekenis en de oorsprong van de benaming **KLEIN TURKIJE**, kwartier bij de Sint-Nikolaaskerk te Gent.

Wij hebben te Bredene vanouds een Turkijeënwijk, benaming naar een hof "Cleen Turquie" (1780). Even buiten de grens, in Zeeuws-Vlaanderen was er in de zeventiende eeuw een schans die dezelfde naam droeg.

Nog zijn er bij ons mensen die het ver gaan zoeken en ieder verband met Turken of Turkije afwijzen. Daarom mijn vraag.

De Heer **Jef Vandevaire** (De Pinte) zit met de volgende vraag

Voor enige jaren bezocht ik het Zuiderzeemuseum, dat gevestigd is in het kerkje op het voormalige eiland Schokland in de Noordoostpolder (Nederland). Tegen de buitenmuur van de kerk vond ik een grafsteen uit Gent met het volgende opschrift :

"Sepulture van Mr Steven de Valckeneare fs jans in synen Leven Mr Causyder der stede van Ghendt die overleet den XIII july 1594 ende van Guillame de Valckeneare fs Mr Stevens oock causymeester deser stede van int jaer 1594 ende vier jaer deken van et ghulden van onser Liever vrouwe deser kercke van St Pieters oock vier jaer helich gheest mr der zelve prochie die overleet den XIIIen meye 1632 ende van margriete van zwalleme fa Mr Joos zijn gheselnede die overleet den XXVIen Jannewary 1624 metgaders van Iannekin de Valckeneare huerlieder beede dochter overleet den eersten augustus XVIe XI bidt voor de zielen".

Van de conservator vernam ik dat destijds veel grafstenen, o.a. uit Vlaanderen, naar Nederland zijn verscheept om er als dijkversterking of kade te worden gebruikt.

Vraag : wat was een "causymeester" of "causyder". Een functie bij de rechtbank? STALLAERT vermeldt het niet in zijn "Glossarium van verouderde rechtstermen..." Ook in het "Middelnederlands Woordenboek" van VERWIJS en VERDAM komt het niet voor. Wie weet raad?

Vraag van de Heer Arthur De Decker :

In het kader van een biografische studie over het leven en werk van de Gentse bouwmeester Jacobus Gustavus Semey (°Gent 30-3-1864 - †Brugge 23-6-1935) zoek ik alle mogelijke informatie. Wie kan mij nadere gegevens bezorgen over deze architect-aannemer van "huizen met spreuken" op de Vlaamse Kaai, de Heirnis, de Belfortstraat, de Baudeloostraat, Steurstraat, Wolfstraat, St-Lievenspoortstraat, Citadellaan, enz. Heeft hij ook buiten Gent huizen ontworpen? In de periode 1918-1929 verbleef hij in Nederland (Den Haag en Voorburg) doch over zijn eventuele activiteiten als bouwmeester aldaar is mij niets bekend.

Op de vraag van de Heer **G. Walraedt** (Gh. T. 1991 - N° 2 - p. 116) ontvingen wij 3 antwoorden.

Van de Heer **M. Daem** :

De reden waarom St-Arnoldus prijkt bij de heiligen Amandus, Lieven en Andreas is naar mijn oordeel als volgt te verklaren : het blazoen van de metselaars prijkt niet in de gevel van de gerestaureerde "de Ingele"; het is het schild van het brouwersambacht met de kenspreuk "Et moet wel". St-Arnoldus is de patroonheilige van deze nering; bijgevolg past de patroonheilige wel bij het blazoen.

Mevrouw **Denise Baete** stuurde ons het volgend antwoord :

In antwoord op Vraag n° 2 van de heer G. WALRAEDT in verband met de heilige figuren aan de gevel van het Metselaarshuis op de Graslei en welbepaald zijn vraag naar de legende van Sint Arnoldus citeer ik uit :

"Oude en nieuwe Iconographie" - 1937 door Drs Br. Leopold, Leraar aan de Sint-Lucasschool te Gent;

ARNOLDUS (of ARNOLFUS, ARNULFUS), Bisschop van Soissons, Benedictijn, geboren te Tiegem bij Oudenaarde, stierf te Oudenburg in 1087, 18 Oogst.

HARNAS (was eerst ridder), BENEDICTIJNERKLEDIJ (toen monnik, BISCHOPSGEWAAD (later bisschop).

Attributen

- HOPRANK en BROOD : met enkele broden en enkele vaten bier voedde hij honderden boeren; daarom patroon der brouwers en bakkers in Vlaanderen.

- BROUWSPAAN : idem.

- WOLF : monnik zijnde in de St-Medardusabdij te Soissons, ontvluchtte bij 's nachts klooster en stad omdat men hem 's anderendaags bisschop ging benoemen; in de duisternis volgde hij het spoor van een wolf om zeker te zijn van in het bosch te dringen; het dier leidde hem echter weder naar de stadspoort.

In het aangehaalde artikel uit G.T. 6/1990 blz. 352 lezen we : "het blazoen van de metselaars werd vervangen door het wapen van de brouwers met de kenspreuk "Et moet wel".

De Heer **David Maes** antwoordt als volgt op het eerste deel van zijn vraag

Vroeg of laat krijgt iedereen die zich met het verleden inlaat wel eens te maken

met het probleem "jaARBEGIN". En laten we meteen eerlijk zijn dat "diegene die hiertegen nog niet gezondigd heeft de eerste steen werpe".

We hebben voor alle duidelijkheid de verschillende "stijlen" even op een rijtje gezet.

1. Kerststijl. Het jaarcijfer verandert op 25 december. In Vlaanderen toegepast zonder concurrentie tot omstreeks 1195. Vanaf 1195 tot het einde van de 13de eeuw samen met de "paasstijl", doch vanaf 1202 overwegend de "paasstijl".

2. Paasstijl. Het jaarcijfer verandert op Pasen. Hier zijn nochtans enkele varianten mogelijk nl. : a) het jaarcijfer wordt gewijzigd op het einde van het nachtofficie van Pasen. Het nachtofficie eindigde op de morgen van Pasen; b) het jaarcijfer wordt gewijzigd op Paaszaterdag meer bepaald bij de wijding van de paaskaars of de wijding van de doopvont; c) in de Zuidelijke Nederlanden en Holland kwam het zelfs voor dat het jaarcijfer wijzigde op Goede Vrijdag.

Werd in Vlaanderen toegepast vanaf 1195 tot op het einde van de 13de eeuw in concurrentie met de "kerststijl", overwegend na 1202, afgeschaft en vervangen vanaf 1576 door de "nieuwjaarstijl". Het voornaamste probleem hierbij is dat Pasen een veranderlijke feestdag is, het jaARBEGIN was dus variabel.

3. Boodschapstijl. Het jaarcijfer verandert op 25 maart (O.L.V. Boodschap). Ook hier zijn twee systemen mogelijk : a) het Florentijns systeem. Het jaarcijfer wijzigt op 25 maart van het lopend jaar, dus 3 maand later dan ons huidig systeem; b) het Pisaans systeem. Het jaarcijfer wijzigt op 25 maart van het vorig jaar, dus 9 maand vroeger dan ons huidig systeem.

In de Nederlanden (Henegouwen - Vlaanderen) werd deze stijl vastgesteld in de 12de-13de eeuw echter zonder duidelijke bewijzen. In de Nederlanden komt hij wel voor als een typische stijl van een aantal kloosterorden zoals de minderbroeders en de cisterciënsers.

4. Nieuwjaarstijl. Het jaarcijfer verandert op 1 januari, ons huidig systeem dus. Door Requessens werd op 16 juni 1575 een ordonnantie uitgevaardigd waarbij bevolen werd dat vanaf 1 januari 1576 overal in de Nederlanden de "nieuwjaarstijl" moest ingevoerd worden. Dit bevel werd echter niet onmiddellijk overal toegepast maar was op het einde van de 16de eeuw in de Nederlanden algemeen geworden.

5. Andere stijlen. Naast de vier meest bekende stijlen waren er ook nog : de 1 maart-stijl of Venetiaanse stijl, de 1 september-stijl of Byzantijnse stijl, de 24 september-stijl (Engeland), de 1 aprilstijl (Toulouse, Montauban en Quercy), de 21 september-stijl (z.g. Franse Republikeinse kalender). Met uitzondering van de laatste werden deze stijlen niet in de Nederlanden gebruikt.

Uit hetgene wat hier vooraf gaat zouden we dus moeten besluiten dat in 1180 (bouwjaar van het Gravensteen) de "kerststijl" (jaARBEGIN op 25 december) van toepassing was. Maar geef toe, eenvoudig is het niet net zoals al het andere trouwens dat met onze tijdrekening en kalender te maken heeft.

Voor diegenen die zich verder willen verdiepen in dit onderwerp raden we de volgende beknopte - en toch volledige - samenvatting aan : Vandecandelaere

Donald : De Tijdrekening. De kalender Juliaans, Gregoriaans, Republikeins. (Uitgeverij Familia et Patria, Roeselare).

Op de vraag van de Heer **Michel Vigneron** (Gh. T. 1990 - N° 6 - p. 370) ontvingen wij het volgend bijkomend antwoord van de Heer **Arthur De Decker** : Een bibliografie i.v.m. "het plan van Gent tijdens de belegering van 1708, door Jacob Harrewyn" is te vinden in het tijdschrift "Gent Werkt", juni 1979, nrs. 41-42, pp. 115-121, van de hand van de Stadsarchivaris Johan Decavele (aanwezig in het Documentatiecentrum).

De Heer **Arthur De Decker** reageert eveneens op de vraag van de Heer **Eddy Levis** i.v.m. **Gebuurtefeesten**. Hij citeert een 10-tal werken waarin dit onderwerp o.m. behandeld wordt. Wij hebben deze inlichtingen rechtstreeks doorgespeeld aan de Heer Levis.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De Heer **W. Van Cuyck** komt nog eens terug op onze puzzel. Op vraag 4 had hij als antwoord gegeven **CRISTUS PIETER**, daar waar wij bij de oplossing **CHRISTUS PETRUS** vermeld hadden. Hij dacht dat we hem dit fout aangerekend hadden. Ten onrechte trouwens, want is onze Quizmaster een streng personage, hij is niet altijd volledig onredelijk.

De Heer Van Cuyck was te rade gegaan bij A.J. Wauters, namelijk in zijn boek "De Vlaamsche Schilders der XVe eeuw" (1886). Daarin had hij deze schrijfwijze gevonden en hij stelt de pertinente vraag : "Welke schrijfwijze was officieel korrekt in die tijd? In verschillende akten kon telkens een andere schrijfwijze genoteerd staan, genealogen weten dit." Inderdaad, Mijnheer Van Cuyck, en zelfs in dezelfde akte durfde men soms verschillende schrijfwijzen gebruiken voor dezelfde naam.

De Heer **Erik De Keyser** heeft vleende woorden voor de auteurs die publiceren in "Ghendtsche Tydinghen", maar hij merkt op : "Soms kan men - ter goeder trouw - uit onachtzaamheid of verkeerd en onnauwkeurig ingelicht, zaken neerpennen die in de grond niet zo erg zijn, maar toch moeten rechtgezet worden. In Gh. T. 1991 - N° 2 - p. 65 staat als onderschrift bij de bovenste foto : Brand 1 juli 1640 - Aquarel Wynants. SAG - Atlas Goedgebuer W 62bis. Wellicht werd dit verkeerd geïnventariseerd. St-Baafs brandde wel op 1-7-1640, maar op 11-9-1822 brandde het terug in St-Baafs en daarvan maakte de Hollandse schilder J.J. Wynants een akwarel en deze illustratie staat in G.T. afgedrukt." We hebben zo de indruk dat de Heer De Keyser gelijk heeft.

Van de Heer **David Maes** komt de volgende opmerking :

Inzake het "laatste woord van de Quizmaster" "G.T. 1991/2, p. 111 e.v.) heb ik toch een bedenking bij de bespreking van het probleem "Petrus Christus van Baarle". Ik citeer letterlijk de bewuste zin : "In dit verband zou misschien nog de vraag kunnen gesteld worden of het hier gaat om Baarle-Drongen, gefusioneerd met Gent, of Baarle-Frankrijk, gefusioneerd met St.-Martens-Latem." Met alle respect voor de geachte Heer Quizmaster, maar moet hieruit verstaan worden dat er twee Baarles waren? Ik kan nochtans voor 100 % verzekeren dat er in de buurt van Gent slechts één Baarle was. Bij Keizerlijk Dekreet van 2 Pluviose Jaar XIII (22 januari 1805) werd het ene en enige Baarle als gemeente afgeschaft. Het deel gelegen op de rechteroever van de Leie - het zogenaamde Baarle-Frankrijk - werd bij St.-Martens-Latem gevoegd, het andere deel bij Drongen. Wel ontstond er enige discussie omtrent de vraag wie het archief van Baarle zou krijgen. Uiteindelijk verhuisde het archief naar St.-Martens-Latem ingevolge een besluit van 20 Germinal Jaar XIII.

Onder de titel "HOU ENDE TROU" ontvingen wij van **Prof. Dr. A. Evrard** de volgende nota :

"De Heer Burgemeester heeft zich akkoord verklaard, door VTB een verklarend opschrift te laten aanbrengen ter hoogte van het Gentse Beverhoutsplein.

Vele bezoekers van onze stad - en zelfs ook Gentenaars - blijken immers de betekenis van die benaming niet te verstaan.

De herinnering aan Filips Van Artevelde's overwinning (Oedelem, 1382; hetzelfde jaar nog waarin hij te Westrozebeke samen met zijn gemeenteleger sneuvelde) wordt dus binnenkort in het blinde-venster op de hoek der Oude Stadsbibliotheek aangebracht.

Filips, zoon van de Wijze Man, bleek een typische vertegenwoordiger van het vrijheidslievende, eigenzinnige, opstandige en koppige Gent; "de rebelse stede" zoals onze Stadsarchivaris ze in zijn fraaie historische studie noemt.

Historicus H. Van Werveke noemde ruwaert Filips "een krachtadig en stoutmoedig bevelhebber."

Van de Heer **Eddy Levis** het volgend schrijven :

De heer **Eddy Levis** dankt Dhr. **Paul Huys** voor de interesse waarmee hij het artikel uit de primussenreeks over Hellebaut las en heel speciaal voor het "Uittreksel uit de "Wegwijzer der Stad Gent" van 1820. Dhr. Huys beweert met reden dat het hier gaat over **Georgius de Becker** en niet over **Gregorius** zoals verkeerd vermeld stond. Hier was weer het zetduiveltje van de partij.

Voor wat echter de datum voor primus Raelen (of Baelen?) betreft zegt Prosper Claeys in zijn "Pages d'histoire locale" deel I hoofdstuk IV onder "L'entrée solennelle à Gand du primus Hellebaut en 1793 op p. 24 het volgende : "... Les autres lauréats gantois avaient été : **Georgius de Becker** en 1511, **Hubertus Baelen**, en 1567, et enfin, en 1681, **Judocus Goethals**, archidiacre de l'évêque

de Gand". Waaruit nogmaals blijkt hoe moeilijk het is tegenstrijdige bronnen te interpreteren. Het verschil in **B** of **R** zal wel aan het handschrift op het manuscript gelegen hebben dat door de toenmalige auteurs geraadpleegd is. Beide letters lijken in hun met de hand geschreven vorm zeer op elkaar. Auteurs schreven (en schrijven nog steeds) van mekaar over, met het risico dat bij dit overnemen van gegevens vergissingen kunnen binnensluipen. Vraag is te weten wie deze vergissingen waar maakte. De enige zekerheid die we tot hertoe beiden hebben is, dat er twee tegenstrijdige bronnen zijn waarvan de gegevens verschillen. Wie fout is en wie juist, is niet steeds op een eenvoudige manier te achterhalen. Het enige dat een auteur hic et nunc kan publiceren is : "volgens bron X is het zus; volgens bron Y is het zo". In de bibliografie op het einde van de reeks vindt U alle geraadpleegde werken.

BIBLIOGRAFIE

Onlangs verscheen Nr. 33 in de reeks "Kultureel Jaarboek-Bijdragen", onder de titel "**FOCUS OP KUNSTENAARS**. Bijdragen over beeldende kunst in de twintigste eeuw."

Dit is een uitstekend initiatief van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen waar wij zeer gelukkig mee zijn. Het gaat namelijk over bijdragen van de betreurde Pierre Kluyskens.

Velen van onze lezers zullen ongetwijfeld weten dat Pierre Kluyskens gedurende 30 jaar wekelijks artikelen schreef voor de kroniek "Kunst- en Geestesleven" van het dagblad "De Gentenaar". De meeste van deze grondige en goed gedocumenteerde artikelen gingen over de Gentse geschiedenis, monumenten, figuren. Het waren er meer dan 1.500! Maar Pierre Kluyskens was niet alleen een gedegen historicus, hij was ook een gewaardeerde kunstcriticus, "kunstcriticus" in de goede zin van het woord dan. Hij schreef talrijke bijdragen over beeldende kunst in Vlaanderen, met het accent op de Gentse regio.

In "Focus op Kunst" werden een 50-tal van zijn bijdragen integraal gepubliceerd. Het gaat over figuren zoals Emiel Claus, Gustave Vanaise, Jean Delvin, Albert Baertsoen, Maurice Dupuis, Cécile Cauterman, Geo Verbanck, Herman Verbaere, Anna Cogen-De Weerd, de gebroeders De Cock, Jules De Bruycker, Leon De Smet, Jan Anteunis, Jenny Montigny, etc. etc. Het is een verzorgd gedrukt boek van meer dan 180 bladzijden, geïllustreerd. De (niet commerciële) prijs : 200 fr. zal waarschijnlijk wel overeenstemmen met de kostprijs.

Men kan zich het boek aanschaffen op de Kulturele Dienst van de Provincie - Vogelmarkt 17 (enkel in de voormiddag). Het kan ook bekomen worden door overschrijving op de Rekening 091-0059890-70 van de Provincie Oost-Vlaan-